

ADIŞ MƏMMƏDOV

AMEA-nın doktorantı

E-mail: TarixVeOnunProblemleri@gmail.com

GÜRCÜ-OSETİN ETNİK MÜNAQIŞƏSİNİN BEYNƏLXALQ HƏLLİNİN MÖVCUD DURUMU

Açar sözlər: gürcü-osetin münaqişəsi, Cənubi Qafqaz, etnik münaqişə, beynəlxalq vəziyyət, Rusiya, ATƏT

Ключевые слова: Грузино-Осетинский конфликт, Южный Кавказ, этнический конфликт, международное положения, Россия, ОБСЭ.

Keywords: georgian-ossetian, South Caucasus, ethnic conflict, international situation, Russia, OBSE.

Sovet İttifaqı dağıldıqdan sonra Cənubi Qafqaza miras qalmış münaqişə ocaqlarından biri də Gürcüstan ərazisində mövcud olan gürcü-abxaz, gürcü-osetin münaqişəsidir.

Tarixdən məlumdur ki, osetinlər əslən alanlardan törəmişlər. Onlar orta əsrlərdə Bizansın təzyiqi altında xristianlaşdırılmış, monqolların işğalları dönməndə tarixən yaşadıkları Don çayı hövzəsindən qovularaq Şimali Qafqazda məskunlaşdılar. Burada məskunlaşan osetinlərin bir hissəsi (Diqor ərazisində) kabardinlərin təsiri ilə İslam dinini qəbul etdilər. Cənubda yerləşən Kudar regionu isə hazırda Cənubi Osetiya adlanır.

Şimalda yerləşən İron regionu isə hazırda Şimali Osetiya ərazisidir. Şimali Osetiya 1767-ci ildə Rusiyanın tərkibinə qatıldı. Gürcüstanın nəzarətində olan Cənubi Osetiya isə 1801-ci ildə Gürcüstanın Rusiyanın tərkibinə qatıldığı ildə Rusiyaya birləşdirildi. Gürcüstan 1918-ci ildə müstəqilliyini əldə etdikdən sonra Cənubi Osetiya Gürcüstanın tərkibində, Şimali Osetiya isə Terek Sovet Respublikasının tərkibində qaldı. Gürcü menşevik hökuməti osetinləri bolşeviklərlə əlaqədə olmaqda ittiham edərək onları təqib edirdi. 1918-1920-ci illərdə osetinlər bir neçə dəfə Gürcüstandan ayrılmaq üçün üsyana qalxdılar. Sonuncu və ən güclü üsyan 1920-ci ildə baş verdi, həmin vaxt Gürcüstan osetinlərə qarşı Sxinvaliyə böyük bir nizami ordu göndərdi. Gürcülər üsyanı qəddarlıqla yatırdılar, osetin mənbələrinin məlumatına görə bu zaman 5 min osetin gürcülər tərəfindən öldürülmüş, əlavə 13 min osetin isə aclıq və xəstəlikdən dünyasını dəyişmişdir [8, 19-20].

1921-ci ildə Qırmızı rus ordusu Gürcüstanı işğal etdi. Bundan sonra Gürcüstan SSR-nin tərkibində Cənubi Osetiya Muxtar Vilayəti yaradıldı. 1922-ci ildə SSRİ-nin təşkil edilməsi ilə gürcülərlə osetinlər arasındakı konfliktə son qoyuldu. Belə vəziyyət 80-ci illərin sonuna qədər davam etdi. Sovet hakimiyyəti dövründə gürcülərlə osetinlər qarşılıqlı anlaşma və sülh şəraitində yaşayır, çoxlu sayda qarışıq nikahlar meydana gəldi. Osetinlər yaşadıkları ərazidə öz dillərində danışır, osetin dilində təhsil alırdılar [11, 162-163].

80-ci illərin sonundan etibarən iki xalq arasındakı düşmənçilik yenidən qabarmağa başladı. Gürcülər osetinləri yaşadığı ərazilərdən zorla qovmağa başladılar. Buna cavab olaraq osetinlər 1988-ci ildə Cənubi Osetiya Xalq Cəbhəsini yaratdılar. 1989-cu ildə Gürcüstan Ali Soveti bütün Gürcüstan ərazisində gürcü dilinin yeganə rəsmi dil olduğunu elan etdi, 1990-cı ildə isə bütün regional təşkilatları qanunsuz elan etdi. Bu, osetinlərin böyük narazılığına səbəb oldu, buna cavab olaraq 1990-cı il sentyabrın 20-də Cənubi Osetiya Demokratik Respublikası SSRİ daxilində müstəqilliyini elan etdi [19]. Dekabr ayında Cənubi Osetiyada parlament seçkiləri keçirildi. Lakin Gürcüstanın millətçi prezidenti Zviad Qamsaxurdiya (qeyd edək ki,

özü milliyətcə meqrel olsa da, qatı gürcü millətçisi idi) bu seçkiləri qanunsuz elan edərək Sxinvaliyə qoşun göndərilməsini əmr etdi. 1991-ci il yanvarın 5-də gürcü ordusunun Sxinvaliyə daxil olması ilə Cənubi Osetiya müharibəsi başladı. Gürcülər Cənubi Osetiyada böyük dağıntılar və qırğınlar törətsə də, Rusiya qoşunlarının və osetin könüllülərinin köməyi ilə Cənubi Osetiya gürcülərdən azad edildi. Müharibənin davam etdiyi bir vaxtda Cənubi Osetiyanın qərbində 200 nəfərin ölümünə səbəb olan güclü zəlzələ baş verdi. Nəhayət 1992-ci ildə Gürcüstan atəşkəsə razılıq verdi[2, 185-189]. Gürcü-osetin münafişesinin kökündə osetinlərin müstəqillik uğrunda mübarizəsi dayanır, osetin tərəfinin mövqeyindən çıxış etsək, yəni etnik baxımdan tamam fərqli bir xalqın (osetinlərin) digər xalqla (gürcülərlə) bir dövlətin tərkibində (Gürcüstanın) yaşaması mümkün deyil fikri meydana gəlir, bu halda osetinlərin müstəqilliyi labüddür. Gürcüstan tərəfinin mövqeyindən çıxış etmiş olsaq, bu hadisələr Gürcüstanın ərazi bütövlüyünə qarşı yönəldilmiş separatçı meyllərdir və birbaşa Rusiyadan qaynaqlanır. Məsələnin siyasi aspektlərinə gəldikdə isə fikrimizcə, SSRİ zamanında müxtariyyət hüququ qazandırılmış Osetiyanın Rusiyanın təzyiqi ilə (birbaşa və ya dolayısı ilə) Gürcüstanla bir dövlət daxilində yaşaması da mümkün görünür. Belə olduğu halda milli-etnik ədavət sönmüş vulkan funksiyasında çıxış edə bilər. Başqa bir ifadə ilə desək, qılgıcımın daxili və xarici qüvvələrin təsiri ilə hər an alovlanmaq təhlükəsi qaçılmazdır.

Gürcü-osetin münafişesinin beynəlxalq həlli ilə bağlı tənzimləyici orqan kimi ATƏT-in nəzarəti altında sülhməramlı qüvvələr çıxış edir. 1993-cü ilin əvvəllərindən etibarən ATƏT-in Gürcüstandakı missiyasının mandatı hər 6 aydan bir yenidən uzadılır[5]. Maraqlı və eyni zamanda təəccüb doğuran məqamlardan biri də odur ki, münafişenin silahlı fazası başa çatdıqdan sonra regionda yerləşən sülhməramlıların əsasnaməsi təsdiq olunarkən qarışıq qüvvələrin komandanı Rusiyadan təyin edildi və hərbi müşahidəçilər də birbaşa ona tabe oldu. Qarışıq qüvvələrin fəaliyyət dairəsinə bütün nəzarətsiz hərbi birləşmələrin tərksilahi da daxil idi. Həmçinin bu qüvvələr münafişə zonasına silah, sursat və partlayıcı maddələrin gətirilməsinin qarşısını almalı idilər. Nizamlaşma zonasında qulluq edən hərbi birləşmələr polis orqanlarına cinayətkarlıqla mübarizədə kömək edə bilərdilər. Əsasnamə bu qüvvələrə münafişə zonasında nəzarətsiz cinayətkar qüvvələri ləğv etmək səlahiyyəti də verirdi[9, 261-270]. Rusiya regionda nəzarəti üçüncü dövlətə güzəştə getmək fikrində deyildi. Bu, həm də o deməkdir ki, gürcü-osetin münafişesinin birbaşa səbəbkarı və "ilhamvericisi" Rusiyadır, o, belə etnik münafişələrlə istənilən zaman Gürcüstana müdaxilə edə bilər.

Gürcü-Osetin münafişesinin nizamlaşması ilə bağlı növbəti tədbirlər 1995-ci ilin oktyabrında Şimali Osetiyanın paytaxtında gürcü, Rusiya, hər iki osetin tərəfinin və ATƏT-in də nümayəndələrinin iştirakı ilə reallaşdı. Qeyd etmək olduqca vacibdir ki, beynəlxalq hüquq normalarına görə, vasitəçilər rolunda çıxış edən beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri, xalq diplomatiyasının qeyri-rəsmi üzvləri münsif rolunda, maraqların tarazlığını qoruyanlar regionda sülhün qoruyucusu rolunda çıxış edirlər.

1996-cı ilin mayında Gürcüstan və Cənubi Osetiya tərəfi Rusiya Federasiyasının vasitəçiliyi, Şimali Osetiya və ATƏT nümayəndələrinin iştirakı ilə Memorandum imzaladılar[3, 83-84; 10, 190-198]. Bir daha məlum olur ki, gürcü-osetin münafişesinin tənzimlənməsi RF-nin vasitəçiliyi ilə həyata keçirilir, ATƏT-in regiondakı "fəaliyyəti" isə yalnız görüntü xarakteri daşıyırdı. Bəhs olunan dövrdə Gürcüstan siyasi hakimiyyətinə nəzər salınması da (keçmiş SSRİ-nin XİN rəhbəri E.Şevardnadzenin prezident kürsüsündə təmsil olunması) bir çox məsələlərlə bağlı mülahizələr irəli sürülməsinə də kömək edir. Fikrimizcə, keçmiş SSRİ yetkilisinin köhnə stereotiplərdən ayrılı bilməməsi, daha doğrusu, ruslara

müəyyən ümidlər etməsi, Qərb siyasətinə bel bağlamaması Rusiyanı cəsarətli addımlar atmağa sürükləyən amil kimi də dəyərləndirilə bilər.

1998-ci ilin noyabrında Gürcüstan tərəfi problemin siyasi həlli üçün gələcəkdə mütəmadi görüşləri nəzərdə tutan "müvəqqəti sənəd"-i ATƏT nümayəndəsinə təqdim etdilər[6, 120]. 1999-cu ilin yanvarında Gürcüstanın Dövlət naziri və Osetiya rəhbərliyi bir çox məsələlər ətrafında ilk rəsmi görüşlərini keçirdilər. Hər iki tərəf Gürcüstan-Rusiya müqaviləsi əsasında münaqişədən sonrakı vəziyyəti təhlil edərək "müvəqqəti sənəd"də nəzərdə tutulmuş iqtisadi bərpa işlərini gücləndirməyi öhdələrinə götürdülər[7, 55].

ATƏT-in məsələyə ilkin yanaşmasına görə, beynəlxalq ictimaiyyət Balkan məsələsi ilə daha sıx məşğul olduğundan bu regiondakı münaqişələr bir qədər arxa planda qaldı. Bununla əlaqədar olaraq, ATƏT daha yüksək səviyyəli tribunallarda məsələnin müzakirəyə çıxarılmasını tövsiyə edirdi.

2003-cü ildə Gürcüstanda Mixeil Saakaşvilinin hakimiyyətə gəlişindən sonra gürcü-osestin münaqişəsi yenidən hərbi qarşıdurmaya çevrildi. 2004-cü ilin iyun ayından etibarən gürcü qoşunları ilə osetin döyüşçüləri və rus əsgərləri arasında bir neçə döyüş baş verdi. Gürcülərin məqsədi Cənubi Osetiyada mövcud olan qara bazarın fəaliyyətinə tamamilə son qoymaq və bu yolla osetinləri əsas gəlir mənbəyindən məhrum etmək idi. Bu dövrdə paytaxt Tbilisidə gürcülərin oyuncaq şəkildə qurduğu Cənubi Osetiya hökuməti fəaliyyətə başladı. Avqust ayına qədər davam edən və çoxlu sayda insanın ölümünə səbəb olan döyüşlərdə heç bir tərəf ciddi uğur əldə edə bilmədi. Avqustun 13-də tərəflər arasında atəşkəs imzalandı[20, 95; 13]. 2005-ci ilin yanvarında AŞPA-nın iclasında Gürcüstan prezidenti M.Saakaşvili geniş muxtariyyət təklifi ilə Cənubi Osetiyaya sülh təşəbbüslərini də açıqladı. Lakin Cənubi Osetiya rəhbərliyi bu təklifləri birmənalı olaraq rədd etdi [20, 95-96].

M.Saakaşvili hakimiyyətinin yeritdiyi qərbyönümlü siyasət və NATO-nun şərqə doğru genişlənməsi Rusiya hakim dairələrini birmənalı olaraq narahat edirdi. Rəsmi Moskva Cənubi Qafqazdakı maraqlarını təmin etmək üçün bütün mümkün vasitələrdən istifadə edirdi. Bu işə danışıqlar prosesinin tez-tez pozulmasına gətirib çıxarırdı. Hətta 30 iyun 2008-ci ildə 17 il münaqişə zonasında çalışan ATƏT Tbilisidəki ofisinin qapısını möhürlədi və öz missiyasını dayandırdı.

Azərbaycan və Gürcüstanın timsalında çıxış edərək qeyd etmək lazımdır ki, bu münaqişələrin nizamlanması üçün tez-tez danışıqlara müraciət olunsa da və ya beynəlxalq təşkilatlarda iştirakının zəruriliyi xüsusi əhəmiyyətə malik olsa da, hələ ki, ortada real nəticə yoxdur, bunun səmərəli nəticəsini düşünmək də sadələvhlik olardı. Doğrudur, danışıqlar metodundan istifadənin müəyyən texnologiyası hazırlansa da, birinci növbədə danışıqlar predmeti ardıcıl mərhələlərə bölünməlidir. Adətən, tərəflər birinci növbəli və təcili məsələlər üzrə tezliklə razılığa gələ bilirlər. Bunun da sayəsində ya barışıq, yaxud da müvəqqəti razılaşma bərqərar olur ki, bu da öz növbəsində sənədlərlə təsdiqini tapır. İkinci mərhələdə tərəflər sosial və iqtisadi məsələlərin həllinə keçirlər. Kifayət qədər çətin olan siyasi məsələlər sonuncu olaraq müzakirə və həll olunur. Əgər müəyyən məqamlarda siyasi məsələlərin həllinin qeyri-mümkünüyü məlum olursa, o zaman "həll olunmanı sonraya saxlamaq" taktikasına əl atırlar. Bu zaman danışıqlara girən hər iki tərəfin təkcə mövqeyi deyil, qarşılıqlı marağı da nəzərə alınmalıdır. Təəssüflər olsun ki, sadələdiyimiz bu amillərin heç birini Cənubi Qafqazın hər bir ölkəsi ilə olan münasibətlərdə ya görmürük, ya da sona çatdırılmasını müşahidə etmirik. Hətta çıxışlarının birində Gürcüstan prezidenti M.Saakaşvili bildirmişdir ki, "Cənubi Osetiyadan fərqli olaraq, Abxaziya Rusiya üçün daha qiymətlidir. Belə ki, burada onlara məxsus bağlar var." [9, 264]. Belə hesab etmək olar ki, Gürcüstan-Rusiya münasibətləri

çərçivəsində rəsmi Moskva öz milli maraqlarını təmin etmək üçün bütün vasitələrdən istifadə edir. İstər separatçı qüvvələrin dəstəklənməsi, istərsə hərbi gücdən istifadə edərək təhdid metodlarının tətbiqi, istərsə də enerji təminatının durdurulması Rusiyanın ən çox istifadə etdiyi təzyiqli vasitələrindəndir. Bu vasitələrdən biri olaraq, 1999-cu ilin qışında Rusiya heç bir səbəb göstərmədən Gürcüstana verilən qazı kəsmiş[1], bunun ardınca isə 2001-ci ildə Gürcüstana qarşı birtərəfli viza rejimi tətbiq etməyə başlamışdır[14]. 2002-2003-cü illərdə Gürcüstana nəql edilən qaz kəmərinə baş verən partlayış Gürcüstan tərəfindən sabotaj kimi dəyərləndirilmiş və Rusiyanın maraqlarına xidmət edildiyi vurğulanmışdır. 2005-ci ildə Rusiyanın Gazprom şirkəti Gürcüstana satdığı qazın qiymətini 2 dəfə artıraraq 63 dollardan 110 dollara qaldırılmış və beləliklə də bu ölkəni maliyyə cəhətdən çətin vəziyyətə salmışdır[1]. Artıq təhlillər də onu deməyə əsas verir ki, Saakaşvili hakimiyyətinin qərbyönümlü mövqeyi və bu mövqeyin açıq dəstək görməsi belə demək mümkündürsə, Rusiyanı qıcıqlandırır. Hətta Saakaşvili çıxışlarının birində çox cəsarətlə bildirmişdir ki, əslində, Rusiya bu muxtar qurumları ilhaq etmək fikrindədir[9, 264]. Hadisələrin sonrakı inkişafına diqqət edəndə, həqiqətən də Rusiyanın gizli planlarına Gürcüstan rəsmisi tərəfindən verilən qiymət özünü ləngitməfi. Cənubi Osetiya və Abxaziya sakinlərinə Rusiya vətəndaşlıqlarının verilməsi Gürcüstan prezidentini narahat edən əsl məqam idi. Və artıq göründüyü kimi, burada hər iki münafişə tərəfini razı sala biləcək həll yolunu tapmaq ehtimalı olduqca azdır. Ən yaxşı halda tərəflər kompromis qərarlar çıxarmağa məcbur olmalıdır. Bu isə münafişəni tam şəkildə həll etmir və yalnız onu latent (gizli) vəziyyətinə keçirir. Yaranmış belə hal isə gələcək nəsillərdə həmin münafişələrin aradan qaldırılması imkanını heçə endirir. Nəticədə açıq münafişə ocağı formalaşır.

2004-cü ilin ortalarından etibarən Gürcüstan-Cənubi Osetiya münafişələrində danışıqlar yeni mərhələdə davam etdirilsə də, gərginlik hələ də qalmaqda idi. 31 may 2004-cü ildə Qərbin dəstəyini hiss edən M.Saakaşvili osetin-gürcü münafişə zonasına daxili qoşun birləşmələri göndərdi. 9 avqust 2004-cü ildə Gürcüstanın müdafiə naziri və münafişələrin nizamlanması üzrə səlahiyyətli nümayəndə Moskvaya səfər etdilər. Bu səfərdə əsas məqsəd Gürcüstanın mövqeyini Rusiyaya çatdırmaq, gərginliyi azaltmaq və Rusiyanı separatçı qüvvələrə köməyi dayandıрмаğı çağırmaq idi [20, 96]. Gürcülər rusları osetinlərin silahlandırılmasında ittiham etməklə bərabər rusların gürcü hava məkanını pozması faktını da gündəmə gətirdilər. Hətta məsələ o yerə çatdı ki, Gürcüstan tərəfi dünya dövlətlərinə müraciət edərək, münafişənin nizamlanmasında vasitəçilik etməyi onlardan xahiş etdi. [20, 96]. Göründüyü kimi, Gürcüstan tərəfi açıq-aşkar münafişənin nizamlanmasında Rusiya tərəfinin pozuculuq fəaliyyətini dünya dövlətlərinin diqqətinə çatdırmaqdan da çəkinmədi. "Post-sovet məkanının bölünmüş xalqları" adlı tədqiqatında[2, 185-189] Y.Balaşov Gürcüstan-Cənubi Osetiya münafişəsini Rusiya Federasiyasının daxili-siyasi sabitliyi prizmasından qiymətləndirir. Müəllif yazır ki, Sovet İttifaqı dağıldıqdan sonra son 10-15 ildə yeni müstəqil dövlətlərin etno-siyasi mənzərəsi tədqiqatçılar, yerli və xarici ekspertlər tərəfindən dəfələrlə tədqiqat obyektinə olmuşdur. Bu problem özünü Qafqazda daha aydın şəkildə göstərir. Bundan da əhəmiyyətinə görə geri qalmayan osetin probleminin həlli Rusiya Federasiyasında daxili-siyasi sabitlik üçün olduqca vacibdir. Gürcü-Osetin münafişəsi Cənubi Osetiyada çox ciddi fəsadlara səbəb olduğundan, nümayəndələr Rusiya Federasiyasının tərkibinə daxil olmaq üçün dəfələrlə müraciət etmişlər. Bundan başqa, Cənubi Osetiyanın Rusiya Federasiyasının tərkibinə daxil olması, Şimali Osetiya-Alaniya ilə birləşməsi faktı Rusiyanın cənub bölgələrində sabitlik üçün təhlükə yaradır. Bu halda söhbət osetindəxili münafişənin törəməsindən gedir. Belə ki, Cənubi Osetiya və Şimali Osetiyanın elitası hakimiyyət üstündə

ciddi qarşılıqlara gedə bilər, ikinci bir problem isə Cənubi Osetiya immiqrantlarının əhəmiyyətli bir hissəsinin Şimali Osetiya ərazisində bölüşdürülməmiş zonalarda məskunlaşması ilə əlaqədar [2, 187]. Müəllif hətta izah etməyə çalışır ki, rəsmi Moskvanın bu məsələyə daha ciddi yanaşması üçün bütün əsasları var: Cənubi Osetiya sakinlərinin böyük bir hissəsi Rusiya Federasiyasının sakinləridir, təhlükəsizlik, humanitar yardım və digər sahələrdə Rusiyanın dəstəyinə arxalana bilər [2, 187]. Belə məlum olur ki, bu halda söhbət nizamlanmadan deyil, münaqişənin birtərəfli qaydada inhisara alınmasından gedir. Tarixi təcrübə göstərir ki, etnoslararası ərazi münaqişələrinin həll edilməsi xüsusilə mürəkkəbdir. Dünyanın müasir siyasi xəritəsi mürəkkəb geosiyasi proseslərin nəticəsində, o cümlədən iki dünya müharibəsindən sonra formalaşmışdır. Deməli, dünyanın indiki siyasi xəritəsi onu ədalətsiz hesab edən bir çox etnosları da bu mənada təmin etmir.

Cənubi Osetiya məsələsi ilə bağlı Gürcüstan və Rusiya münasibətlərinin çözülməsi 2008-ci ildə müharibə vəziyyətinə gətirib çıxardı. 2008-ci il avqustun 8-də gürcü qoşunları öz ərazi bütövlüyünü bərpa etmək üçün separatçı Cənubi Osetiyanın paytaxtı Sxinvali şəhərinə hücum etdi. Qısa müddət ərzində Sxinvali şəhərini ələ keçirən gürcü ordusu tezliklə kapitulyasiya haqqında müqavilənin imzalanacağına ümid etdiyi vaxt Rusiya tərəfi Gürcüstanı işğalçılıqda günahlandıraraq tezliklə Sxinvali şəhərini tərk etməsi haqqında ultimatum göndərdi. Bunun ardınca Rusiya öz vətəndaşlarını qorumaq adı ilə Gürcüstana hücum edəcəyini bildirdi. Gürcüstan Rusiyanın xəbərdarlıqlarına məhəl qoymaraq Sxinvali şəhərini tərk etməyəcəyini bəyan etdi. Nəticədə elə həmin gün rus qoşunları Şimali və Cənubi Osetiyanı birləşdirən Rogun keçidi vasitəsilə öz vətəndaşlarını və sərhəddə yerləşdirilən rus sülhməramlılarını qorumaq adı ilə Cənubi Osetiyaya daxil oldu. Tezliklə Sxinvali şəhərini işğal edən ruslar Gürcüstanın dərinliklərinə doğru irəlilədilər. İşğal zamanı Rusiya tərəfdən 150 tank və zirehli texnika iştirak etmiş, Gürcüstan ərazilərini bombalamaq üçün Pskov şəhərinin diviziyası cəlb edilmişdir. Rus və osetin qoşunları Sxinvali şəhərini azad etməklə kifayətlənməyərək, hücumu davam etdirərək Gürcüstanın Qori şəhərini işğal etdilər. Gürcüstanın paytaxtı Tbilisi şəhərinin 40 kilometrliyində yerləşən Qori şəhəri çox strateji bir yerdə yerləşir. Qori şəhərinin işğal edilməsi ilə Gürcüstan faktiki olaraq iki hissəyə bölündü. Belə olduqda, işğal altında olan Gürcüstanın şimal hissəsi Gürcüstan hökumətinin nəzarətindən çıxdı. Rus dəniz qüvvələrinin də işğalı davam etdirərək Gürcüstanın Poti limanını və Kadori ərazilərini işğal etdi. Beynəlxalq ictimaiyyətin təzyiqi ilə üz-üzə dayanan Rusiya prezidenti 12 avqust 2008-ci ildə işğalı dayandıraraq danışıqlara başlamağa qərar verdi. Münaqişənin həll edilməsi üçün qərb dövlətlərindən Fransanın prezidenti Sarkozi atəşkəs müqaviləsinin imzalanmasını təklif etdi. Uzun və çətin danışıqlardan sonra Gürcüstan prezidenti Mixeil Saakaşvili 15 avqust 2008-ci ildə atəşkəs müqaviləsini imzalamağa qərar verdi [12, 46-53]. Göründüyü kimi, Cənubi Osetiya probleminin həll edilməsi ilə bağlı Gürcüstanın sərhədləri müharibə vəziyyətinə gətirib çıxarması ilə yanaşı, həm də Gürcüstan ərazisində olan digər subyektlərə də təsirsiz ötüşmədi. Gürcüstanın ərazi bütövlüyü cəhdlərinə isə Rusiya tərəfi müharibə ilə cavab verdi. Xüsusi olaraq qeyd olunmalıdır ki, atəşkəs haqqında müqavilə imzalandıqdan sonra vaxt itirmədən Moskva rəsmi şəkildə Cənubi Osetiya və Abxaziyanın müstəqilliyini tanıdı və bu subyektlərə hər cür yardım göstərəcəyini bəyan etdi [15; 16].

ABŞ və Avropa Birliyi müharibə boyunca Gürcüstanı dəstəklədiklərini bildirsələr də, faktiki olaraq Rusiya tərəfdən silahlı işğala məruz qaldığı halda, hücumu məruz qalan tərəfə lazımı yardımı göstərə bilmədilər və ya bunu lazım bilmədilər. Münaqişənin başladığı ilk gündən danışıqların aparılması təşəbbüsünü öz üzərinə götürən Avropa Birliyi münaqişənin

yanma səbəbləri ilə bağlı apardığı təhqiqatda Gürcüstanın günahkar olduğu fikrini səsləndirdi[17]. Məsələyə digər prizmadan yanaşdıqda isə onu demək olar ki, Gürcüstan nəinki müharibədə məğlub oldu, hətta müharibəyəqədərki mövqeyini də itirdi. Gürcüstan tərəfindən öz ərazi bütövlüyünü bərpa etmək uğrunda başadılan müharibə ayrı-ayrı dövlətlər tərəfindən birmənalı qarşılammış[18, 28-34], onun münafişələri sülh yolu ilə həll etmə öhdəliyini pozduğu iddia edildi. Müharibənin məhz Gürcüstan tərəfindən başadılması, hətta separatçı Abxaziya və Cənubi Osetiyanın Gürcüstanla birgə yaşamağın təhlükəli olduğunu iddia etməsinə səbəb üçün şərait yaratdı[17]. Göründüyü kimi, artıq Gürcüstanın Sovetlər zamanındaki ərazi subyektləri Rusiyanın təsir və təzyiqləri ilə müstəqillik iddiası ilə çıxış edir, Gürcüstanla bir dövlət şəklində yaşamağın mümkünsüzlüyünü ortaya atır. Bu isə öz növbəsində münafişənin nəinki sülh yolu ilə nizamlanması, dünyanın siyasi xəritəsinə yenidən baxılması kimi fikirlərin meydana gəlməsinə işarədir.

İSTİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT

1. Aaron G. Sander, US-Russian energy security in the Caucasus: The prospects for conflict in the national interest, http://www.sras.org/us-russian_energy_security_in_the_caucasus, 25/10/2010.
2. Балашов Ю.А. Разделенные народы на постсоветском пространстве. Международные отношения. Политология. Регионоведение //Вестник Нижегородского Университета им. Н.и. Лобачевского, 2007, № 5, с. 185–189.
3. Дзугаев К. Республика Южная Осетия: демократический выбор народа // Сеть этнологического мониторинга и раннего предупреждения конфликтов. Ноябрь-декабрь 2001 г. С. 83–84.
4. Denis M. Russian foreign economic policy to ex-soviet states - the cases of georgia and ukraine, <http://www.idec.gr/iier/new/3rd%20panhellenic%20conference/mancevic%20the%20russian%20are%20comingrussian%20foreign%20economic%20policy%20t%20exsoviet%20states%20the%20cases%20of%20georgia%20and%20ukraine.>, 25/10/2010.
5. Ежегодный доклад о деятельности ОБСЕ за 1996/1997 гг.
6. Ежегодный доклад о деятельности ОБСЕ за 1998/1999 гг.
7. Ежегодный доклад о деятельности ОБСЕ за 1999 г.
8. Gachechiladze Revaz. The New Georgia: space, society, politics. College station: Texas A&M University press, 1995. P. 19-20.
9. Нəсənov R. Gürcü-osetin münafişəsi // tarix və onun problemləri, № 1-2, 2009, s. 261-270.
10. Ибрагимова Г.И., Агакишиева Н.А. Миссия ОБСЕ в Грузии // Вакı Universitetinin Xəbərləri, Humanitar Elmlər Seriyası, № 2, 2012, s. 190-198.
11. Маркендонов С. Грузинский парадокс российской политики // Россия в глобальной политике. Т. 5, № 2, март-апрель 2007, с. 162-163.
12. Mahmudlu C., Əhmədov A. Beş günlük müharibənin cənubi qafqaz dövlətlərinə təsiri // journal of qafqaz university. History, law and political sciences, november 2010, pp. 46-53.

13. Rovshan Ibrahimov. Russian-Georgian conflict- reasons and possible results, http://www.turkishweekly.net/columnist/2971/russian_georgianconflict-reasons-and-possible-results.html, 25/10/2010.
14. Russia to introduce visa regime with georgia <http://www.highbeam.com/doc/1g1-67514897>, 25/10/2010.
15. Russia-Georgia: the separatist regions, the western response, <http://topics.blogs.nytimes.com/2008/08/29/>.
16. Russia-georgia-the-separatistregions-the-western-response/, 25/10/2010
17. South Caucasus conflicts report 2009, <http://www.conflictscenter.org/south%20caucasus%20conflict%20reports.pdf>, 25/10/2010.
18. Все началось с Косова и грузино-осетинским конфликтом не закончится: интервью с заместителем председателя национального совета словацкой республики анной белоусовой // Международная жизнь, 2008, № 10, с. 28
19. www.az.wikipedia.org/wiki/cənubi_oseiya.
20. Южный Кавказ: истоки сепаратизма, разрешение конфликтов и долговременный мир. Под редакцией Алиева Н., Тбилиси, 2009 г., 113 с.

ADIŞ MƏMMƏDOV
AMEA-nın doktorantı

MODERN REVIEW TO THE INTERNATIONAL RESOLUTION OF GEORGIAN-OSSETIAN ETHNIC CONFLICT

International resolution ways of Georgian-Ossetian ethnic conflict are researched in the article.

OSCE and peacekeeping forces under his control made as the regulatory body associated with the settlement of the Georgian-Ossetian conflict. Since the beginning of 1993, the mandate of the OSCE mission in Georgia extended to every 6 months, and made enough effort to solve the problem. So, after the tense diplomatic negotiations with the armed phase of the conflict ended, and a mixed force of peacekeepers in the region of the Statute was approved. According to the regulation, the commander of the mixed forces had to be from Russian.

In general, the resolution of the Georgian-Ossetian ethnic conflict on the international stage in the diplomatic negotiations, monitoring allows us to say that Russia does not intend to cede control of the region in the third country, by all means, have worked to reduce the peacekeeping mission in the OSCE region. This also means that it is a direct cause of the Georgian-Ossetian conflict and the "inspiner" Russia, such ethnic conflicts can interfere in the internal affairs of Georgia at any time.

АДИШЬ МАМЕДОВ
ААН- доктор

СОВРЕМЕННЫЕ ВЗГЛЯДЫ НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ РЕШЕНИЯ ГРУЗИНО-ОСЕТИНСКОГО ЭТНИЧЕСКОГО КОНФЛИКТА.

Современные взгляды на международные решения грузино-осетинского этнического конфликта. Статья посвящена резолюции грузино-осетинского конфликта и её исследованию. Минская группа ОБСЕ и силовые структуры за мирное урегулирование конфликтов, грузино-осетинский конфликт находится под их ними контролем. Еще в начале 1993 года ОБСЕ предъявила мандат длившихся 6 месяцев для решения проблему этого конфликта. После дипломатических переговоров вооруженная фаза конфликта угасла, было одобрено мирное урегулирование конфликта. В общих чертах резолюция грузино – осетинско-этнического конфликта обсуждалось на международном уровне в дипломатических переговорах, мониторинги позволили нам сказать что бы Россия не пыталась контролировать этот регион как третью страну по мнению аналитиков которые хотели сократить действия мирного урегулирования конфликта миссии которого проводилось ОБСЕ.

Rəyçilər: t.e.n. S.Əliqızı, t.e.d. A.İskəndərov

BDU-nun "Tarixşünaslıq mənbəşünaslıq və metodika kafedrasının 7 aprel 2014-cü il tarixli iclasının qərarı ilə çapa məsləhət görülmüşdür (protokol №9).